

Motion till riksdagen 2013/14:Ub567

av Ibrahim Baylan m.fl. (S)

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2014 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiska mål för grundskolan, gymnasiekompetens och den högre utbildningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till skolan och elever efter deras behov.

Motivering

Tabell 1 Anslagsförslag 2014 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (S)
1:1 Statens skolverk	459 878	+10 000
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2 708 302	+310 000
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	400 400	+700 000
1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 908 449	+1 380 000
1:15 Särskilt utbildningsstöd	157 564	+25 000
2:1 Universitetskanslersämbetet	135 617	+1 035 000
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	653 890	-55 000
<i>Nya anslag</i>		
JÄM Jämställdhetsbonus		+30 000

Fel! Okänt namn på

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (S)
Summa	60 110 013	+3 435 000

Investera i utbildning

För att klara jobben och tillväxten i en allt hårdare global konkurrens krävs att Sverige behåller sin position som kunskapsnation. Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Ska svenska företag klara av att ständigt utvecklas måste deras anställda också kunna göra det. En av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar har varit en god tillgång på kvalificerad arbetskraft. Därför föreslår vi betydande investeringar i skolan, förskolan och i människors möjligheter till vidareutbildning.

Den svenska skolans resultat har försämrats kraftigt under senare år. Andelen elever som klarar grundskolan med behörighet till gymnasiet sjunker och vi presterar sämre i internationella studier av läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Samtidigt har andra länder stärkt sina resultat och den svenska grundutbildningen har därmed ytterligare tappat i jämförelse med andra länder.

Den svenska skolan har historiskt präglats av en hög grad av likvärdighet. Skillnaderna i resultat har ökat över en längre tid men sedan 2006 har vi sett en dubblering av andelen riktigt svagpresterande skolor (mätt som skolor där fler än 20 % av eleverna saknar behörighet till gymnasiet), samtidigt som vi ser något fler högpresterande skolor (mätt som andelen skolor där mindre än 1 procent av eleverna saknar behörighet till gymnasiet).

Samtidigt som resultaten i skolan försämras sänks ambitionerna för den högre utbildningen. Antalet studieplatser för gruppen 19–24-åringar är idag det lägsta på sex år trots att det idag är fler än någonsin som vill studera på högskolan.

Vi kan inte möta framtiden med fallande kunskapsnivåer. Ambitionerna måste vara högre, både när det gäller spets och bredd. Forskningen visar hur de skolsystem som presterar goda kunskapsresultat också lyckas ge alla elever en god utbildning.

Skolverket gör analysen att den ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten och OECD¹ belyser vikten av jämlikhet i utbildning för en hög måluppfyllelse. Regeringens finanspolitiska råd har tidigare konstaterat att ”regeringen gör knappast heller tillräckligt (om ens något) för att motverka den ökade segregationen”.

Skolpolitiken behöver utvecklas för att motverka den tilltagande segregationen i svensk skola där barn delas upp på olika skolor utifrån sin bakgrund och där elevens sociala och eventuella utländska bakgrund har en mycket stor inverkan på skolresultaten.

¹ Ten Steps to Equity in Education – OECD.

Alla skolor ska vara bra skolor, och alla barn och ungdomar ska få en god och likvärdig utbildning. Det innebär för oss att alla elever ska ha samma möjlighet att lyckas i skolan oavsett från vilken familj de kommer eller var de bor.

Vi behöver högre målsättningar för vårt utbildningssystem och vi socialdemokrater har satt upp tre utbildningspolitiska mål.

Utbildningspolitiska mål

Mål för grundskolan

Vårt självklara mål är att alla elever ska nå målen i grundskolan. På vägen dit vill vi till år 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program, från idag drygt 12 till 6 procent.

Mål för gymnasiekompetens

Vårt mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. På vägen dit vill vi till år 2020 minska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det, från idag cirka 8 till 4 procent.

Mål för högre utbildning

Vårt mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Det innebär en ökning från drygt 43 till 50 procent.

Att en så stor andel av eleverna i grundskolan och gymnasieskolan inte når målen är ett av våra stora samhällsproblem. Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för att de nationella målen ska uppnås. För att nå målen behöver vi investera i utbildning. Vi vill därför genomföra en rad reformer och genom tidiga insatser höja kunskapsnivån och öka likvärdigheten i den svenska skolan liksom höja kunskapsnivån i befolkningen.

Höj kunskapsresultaten i skolan genom tidiga insatser

Forskningen visar att det är effektivt att göra tidiga investeringar i barns lärande. Barn som gått i en högkvalitativ förskola klarar sig bättre i skolan och senare i livet. Särskilt gynnas barn som kommer från hem utan studietradition. Alla barn har rätt till en bra start på sitt lärande, och med tidiga insatser i förskola och de första åren i skolan kan det förverkligas.²

² IFAU (2012): En god start – en rapport om att stötta barns utveckling
<http://www.ifau.se/Upload/pdf/se/2012/r-12-11-En-god-start-en-rapport-om-att-stotta-barnsutveckling.pdf>.

Fel! Okänt namn på

Vi Socialdemokrater presenterar därför ett antal förslag med fokus att stärka utbildningskvaliteten för de allra yngsta.

Mindre klasser i lägre åldrar

Varje elev ska ges verkliga förutsättningar att nå sin fulla potential i skolan. Då måste stora klasser bli mindre. Mindre klasser möjliggör en högre kvalitet på undervisningen. Det ger mer tid för lärarna med varje enskild elev och möjliggör att varje elev ges stöd i sin utveckling. Det krävs för att höja resultatet i skolan.

Vi investerar 2 miljarder kronor 2014 för att minska klasstorlekarna i årskurserna 1–3 och förskoleklass så att lärarna får tid att ge varje elev stöd i sin utveckling.

Anställ 1 000 nya specialpedagoger och speciallärare

Elever ska tidigt få särskilt stöd i skolan. Elever ska inte behöva vänta på att få stöd. Så snart behov och svårigheter upptäcks ska stöd sättas in. Var åttonde elev är inte behörig till ett nationellt program på gymnasiet men sätts insatser in tidigt kommer fler elever nå målen i grundskolan.

För att elever ska få särskilt stöd och tillräcklig stimulans i skolan behöver fler specialpedagoger och speciallärare anställas i skolan. Vi vill att 1 000 nya specialpedagoger och speciallärare anställs i grundskolan med fokus på de första åren i skolan.

Vi investerar 500 miljoner kronor 2014 för att anställa 1 000 nya specialpedagoger och speciallärare för att säkerställa att alla får en bra start på sin skolgång.

Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Svensk arbetsmarknad kräver gymnasieutbildning

Arbetslösa unga utan fullgjord gymnasieutbildning har en mycket svag situation på arbetsmarknaden. För att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten krävs att unga ges den kompetens som krävs för att klara sig på arbetsmarknaden.

Regeringen har steg för steg sänkt utbildningsambitionerna. Man har tagit bort yrkesprogrammets studieförberedelser och förbereder en introduktion av ettåriga gymnasieutbildningar trots att detta varken efterfrågats av eleverna eller arbetsgivarna. Det är ett faktum att svensk arbetsmarknad på 2000-talet kräver gymnasieutbildning. Ambitionerna och kraven måste därför höjas – inte sänkas. Vi föreslår därför att gymnasieskolan görs obligatorisk upp till 18 års ålder. Det är ett ambitiöst, men realistiskt, steg.

Denna reform behöver mötas med stora insatser för att alla unga ska ha möjlighet att nå en gymnasieexamen. I dag går de allra flesta, cirka 99 procent, vidare från grundskolan till gymnasiet men många hoppar av under det

Fel! Okänt namn på

första eller andra studieåret. Samtidigt som kraven på de unga höjs måste stödet till eleverna stärkas.

Detta kommer att kräva resurser. Men kostnaden för att låta unga hamna utanför arbetslivet är betydligt högre. För att i detalj överblicka de investeringsbehov som en obligatorisk gymnasieskola kräver vill vi avsätta resurser till en utredning med uppdraget att ta fram en plan för genomförandet.

Vi investerar 10 miljoner kronor 2014 för att ta fram en plan för att utöka skolplikten till 18 års ålder.

Bättre övergång från studier till arbetsliv

De bästa åtgärderna är de som ser till att den unge inte inleder sin tid efter erhållen gymnasiekompetens med arbetslöshet över huvud taget. Vi ska inte bara förkorta tiden i arbetslöshet – vår samlade politik bygger också på att minska inflödet av unga arbetslösa. Så når vi snabbare målen för vår ungdomsgaranti.

För att fler unga ska gå från gymnasiestudier till arbete eller till vidare studier behöver attraktiviteten hos de program som ger goda möjligheter till jobb stärkas. Det gör vi bland annat genom att trygga möjligheten för unga att studera vidare senare i livet oavsett vilken gymnasieutbildning man väljer. Gymnasiestuderande behöver också få en korrekt bild av vad som krävs för att få ett jobb – och behålla ett jobb – eller vad som krävs för att kunna studera vidare.

Studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas. Enligt skollagen ska alla elever ha tillgång till personal med kompetens så att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Utvecklingen visar dock att det finns stora skillnader i landet kring tillgången till yrkes- och studievägledning.

Bättre vägledning gör att ungdomar får bättre kunskap om vad som krävs av dem på arbetsmarknaden, ger bättre grund för beslut om den fortsatta inriktningen på gymnasiestudierna och den stävjar avhopp.

Vi avsätter 50 miljoner kronor 2014 för att förstärka skolornas studie- och yrkesvägledning.

Obligatorisk sommarskola

Mer än 12 000 elever lämnar grundskolan utan behörighet för att komma in på något av gymnasieskolans nationella program. Detta är ett misslyckande för samhället och ett svek mot dessa ungdomar. Vi har en skyldighet att se till att varje elev får reella möjligheter till fullständiga betyg. På samma sätt har eleverna själva en skyldighet att ta vara på de möjligheter som ges.

Vi föreslår förlängd skolplikt för de elever som inte når målen i grundskolan. Vår ambition är att alla niondeklassare ska nå målen i grundskolan. Inget annat duger.

Sommarlovet är ungefär tio veckor långt. Vi vill använda dessa veckor klokt. De elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan full-

Fel! Okänt namn på

ständiga betyg ska ägna en del av sommarlovet åt att lära sig det de inte lärt sig under året. De ska få mer undervisningstid med professionella lärare.

Erfarenheten visar att sommarskola är framgångsrik. Bland de elever som genomgick betygsprövning i anslutning till sommarskolan resulterade sex prövningar av tio i att eleven fick ett betyg. Emellertid var det alltför få elever som deltog.

Den utökade undervisningstiden under sommaren ska enligt vårt förslag gälla elever i årskurserna 6–9. Dessa elever ska ges utökad undervisningstid om upp till 20 dagar under sommaren. Skolplikten förlängs alltså för dessa elever.

Vi investerar 50 miljoner kronor utöver regeringen 2014 i att förlänga skolplikten under sommaren för barn som inte når målen.

Likvärdighet kräver att resurser fördelas efter elevernas behov

Resurser ska fördelas till skolorna utifrån elevernas behov. Det kan te sig som en självklarhet men är det inte. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har, utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Skolverket har under de senaste åren kartlagt hur resurserna till grundskolan fördelas. Enligt Skolverkets rapport "Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov" från 2009 finns det bara i ungefär var fjärde kommun en generell tilläggsresurs som skolor får utifrån sin socioekonomiska struktur. I rapporten från 2013 "Kommunernas resursfördelning till grundskolor" visar Skolverket att kommuner med stor skolegregation fördelar allt mer resurser till sina skolor utifrån elevernas sociala bakgrund. Det är bra att utvecklingen går åt rätt håll.

Samtidigt differentieras inte resurserna tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors och skolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta. Skollagen måste därför ändras.

Stärk skolorna med tuffast förutsättningar

Vi föreslår att Skolverket ges i uppdrag att fördela resurser till de 50 grundskolor där uppemot hälften av eleverna inte når behörighet till gymnasiet. För att öka medvetenheten om hur de medel vi vill skjuta till används vill vi introducera en modell hämtad från England där skolor med extra stöd måste redovisa hur de använder sina extra medel. Redovisningen baseras på en lista med möjliga åtgärder samt den effekt på skolresultaten som forskningen hävdar att respektive åtgärd förväntas ha. Detta har i England lett till att skolor som får extra medel har en högre medvetenhet, inte bara om hur de använder de extra medel de får utan också om hela deras resursanvändning.

Denna modell för redovisning av resursanvändningen ska också utformas på ett sätt som gör att den kan användas av kommuner som fördelar resurser

utifrån elevernas förutsättningar. Samtidigt som vi stärker skolorna ekonomiskt är syftet att stärka deras kompetens om olika insatsers effekt och öka medvetenheten om hur tillgängliga resurser bör användas för att på bästa sätt stärka skolresultaten.

Vi investerar 100 miljoner kronor under 2014 för att höja resultaten i de 50 skolor där uppemot hälften av eleverna inte når behörighet till gymnasiet. Skolverket uppdras att utforma ett redovisningssystem för resurserna som på ett enkelt sätt knyter ihop resursanvändning med tillgänglig forskning om olika insatsers effekt.

Läxhjälp för alla elever – avskaffa läx-RUT

Regeringen har beslutat att läxhjälp och privatundervisning för grundskole- och gymnasieelever ska skattesubventioneras genom RUT-avdraget.

Läx-RUT är ett tydligt exempel på hur regeringens politik ökar skillnaderna i skolan och klyftorna i samhället. Alla elever ska ha samma chans att klara skolan. Inte bara elever vars föräldrar har råd att betala ska ha möjlighet till läxhjälp – alla elever ska ha det.

Vi vill därför slopa de statliga subventionerna till privatundervisning och läxhjälp av såväl grundskole- som gymnasieelever och istället bygga ut läxhjälp för alla.

Skolan bör organisera läxhjälp på ett sätt som skolan ser fungerar bäst, i skolan, på fritidshem eller i samverkan med ideella föreningar. Skolverket ges i uppdrag att fördela stimulansbidrag för att alla elever i grundskolan ska erbjudas läxhjälp.

Vi investerar 100 miljoner kronor 2014 för läxhjälp i grundskolan.

Stärk kontakten med arbetslivet

År 2011 valde regeringen att förändra yrkesprogrammen så att de inte längre ger högskolebehörighet. Förra året föreslogs ett ettårsgymnasium. Resultatet av regeringens förändringar är att andelen elever som väljer yrkesprogram minskat med 17 procent sedan 2011. Samtidigt visar SCB:s prognos att det år 2030 inom flera branscher finns efterfrågan på gymnasieutbildad arbetskraft inom till exempel industrin, vård och omsorg samt handel och administration. Unga människor väljer bort utbildningar som leder till jobb, till följd av regeringens förändringar.

Vi Socialdemokrater kräver att alla program i gymnasieskolan ska vara högskoleförberedande. Arbetsmarknadens parter har också framfört att förändring måste ske. Det är inte tonåringar med ettårig gymnasieutbildning som saknas på arbetsmarknaden.

Vägen framåt är att höja kvaliteten i yrkesprogrammen och att öka elevernas motivation genom att utveckla alla gymnasiets yrkesprogram till yrkescollege. Yrkescollege innebär en gymnasieutbildning med en nära koppling till relevant bransch. Modellen bygger på ett nära samarbete mellan skolans huvudman, regionens näringsliv och arbetsgivare i offentlig sektor.

Fel! Okänt namn på

Yrkescollege innebär att arbetsgivarna aktivt deltar i utbildningens utformning, kvalitetssäkring och beslut om antalet utbildningsplatser. Arbetsgivarnas behov av rätt utbildad arbetskraft tillgodoses samtidigt som eleverna får tillgång till relevanta praktikplatser och efter avslutad utbildning är attraktiva på arbetsmarknaden. Inom teknik och omvårdnad har yrkescollege redan etablerats runtom i landet. Vi vill nu skjuta till utvecklingsmedel för att sprida modellen till fler gymnasieprogram och branscher.

Vi investerar 10 miljoner kronor 2014 i utvecklingsstöd för att introducera yrkescollege inom nya branscher.

Lärarmiljard

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter skickliga och engagerade lärare som har bra förutsättningar att bedriva en god undervisning. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare, samt att vi klarar att behålla duktiga lärare i yrket. Då ska det också löna sig att utbilda sig till och arbeta som lärare.

För att stärka läraryrket krävs förbättringar på flera områden. Vi vill se en professionalisering av läraryrket med lärare som har rätt till en systematisk kompetensutveckling, har gott om tid att bedriva och utveckla undervisningen, bra villkor genom karriärutveckling samt goda former för samarbete och utbyte med sina kollegor. Lärare ska ha tid att vara lärare, och därför behöver mängden administration minska. Politiken ska skapa förutsättningarna för lärarna att göra ett bra jobb men inte bestämma hur det ska utföras. Skolans verksamhet och skolpolitiken ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Skolledare ska vara välutbildade och ha tid att vara pedagogiska ledare. Sverige ska ha en lärarutbildning av högsta kvalitet.

För att vända utvecklingen i läraryrket prioriterar vi över 1 miljard till insatser med detta syfte.

Färdplan för läraryrket

Om vi ska nå våra målsättningar krävs en långsiktig färdplan för läraryrket som tas fram i nära samarbete med involverade parter, dels för att insatserna ska ges rätt inbördes prioritering och dels för att dessa diskussioner måste omfatta frågor om lärarnas lön och villkor, vilket primärt är en fråga för fack och arbetsgivare. Vi har därför tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket för att bidra till en positiv utveckling för läraryrket. Vi stöttar regeringens förslag om fler karriärtjänster som ett bra första steg men mer behövs för att vända utvecklingen för yrket.

Vi avsätter 650 miljoner kronor 2014 till färdplan för läraryrket att prioritera i dialog med berörda parter i en nationell samling för läraryrket.

Minska på administrationen – låt lärare vara lärare

Allt mer av lärarnas arbetstid upptas idag av administration. Fler nationella prov, obligatorisk närvarorapportering, skriftliga omdömen för alla elever från årskurs 1, individuella utvecklingsplaner och skriftliga åtgärdsprogram är alla exempel på insatser som var för sig är fullt rimliga men som sammantaget innebär en så omfattande arbetsbörda att det kraftigt minskar den tid lärarna kan lägga ner på att planera och bedriva undervisning.

Vi måste minska lärarnas administration genom att ta bort delar av de dokumentationskrav som införts och ge lärarna större möjlighet att utforma sin uppföljning på det sätt som bäst passar deras arbetssituation och de utmaningar eleverna står inför.

Vi vill se att skollagen ändras så att de individuella utvecklingsplanerna slopas helt. Skollagen ska ställa krav på formativ bedömning men hur detta utförs och dokumenteras ska vara upp till skolans huvudman att besluta om resurserna. De skriftliga omdömena ska inte längre vara obligatoriska i årkurserna 6–9. En lärare som undervisar flera klasser och ämnen lägger idag ofta en arbetsvecka per läsår på att producera även de mest rudimentära omdömen en gång per termin utan att det bidrar nämnvärt till elevernas utveckling.

Skollagen bör också förändras vad gäller krav på åtgärdsprogram vid särskilt stöd. Regeringen vill ta bort krav på åtgärdsprogram helt och hållet och istället låta det vara upp till föräldrarna att kräva det. Vi ser att det kommer att ytterligare spå på ojämlikheten i skolan men ser samtidigt behovet av att minska den arbetsbelastning åtgärdsprogrammen medför. Vi föreslår istället att kravet på åtgärdsprogram tas bort för särskilt stöd av mindre omfattning men att kravet på åtgärdsprogram finns kvar vid större behov av särskilt stöd.

Vi vill slopa lagkravet på individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen för årskurserna 6–9 samt reducera kravet på skriftliga åtgärdsprogram för att minska lärares administrativa börda.

Stärk det pedagogiska ledarskapet

Ett bra ledarskap är viktigt för att utveckla och förbättra skolans resultat. Skolor som saknar bra ledare saknar också ofta ett klimat med höga förväntningar och strävan efter att utvecklas. Rektorer är således nyckelpersoner för att vända den negativa utvecklingen i svensk skola.

Rektorerna ska kunna hantera en mängd frågor av olika slag. Samtidigt som de ska vara pedagogiska ledare och personalansvariga ska de ansvara för skolans ekonomi och resultat.

Rektorerna måste ges tillräckliga förutsättningar för att kunna fullgöra sitt uppdrag, och först och främst det centrala uppdraget som pedagogiska ledare. Vi vill stödja Sveriges rektorer så att de kan utvecklas i sin roll som pedagogiska ledare.

Vi vill utveckla rektorsrollen för att sätta det pedagogiska uppdraget främst, och vi investerar 50 miljoner kronor 2014 i detta.

Fel! Okänt namn

Statligt stöd till vuxenutbildning

Kommunal vuxenutbildning, inklusive gymnasial yrkesinriktad vuxenutbildning (yrkesvux)

Vuxenutbildningen utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov i både praktiska och teoretiska ämnen. Fler platser behövs i yrkesvux, komvux om vi inom ramen för utbildningskontrakt ska ha möjlighet att säkra en gymnasieutbildning för alla de arbetslösa unga som idag saknar gymnasiekompetens.

Vi investerar 840 miljoner kronor 2014 i yrkesvux och komvux.

Yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt utbildad personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilda att få ett kvalificerat arbete. Antalet ansökningar om att få starta yrkeshögskoleutbildning är långt fler än de som beviljas. År 2012 beviljades endast 25–30 procent av ansökningarna om att bedriva yrkeshögskoleutbildning med statligt stöd och det var i genomsnitt 4,2 sökande per studieplats. Det visar på behovet av att utöka möjligheterna att studera inom ramen för yrkeshögskolan. Som en del av våra insatser för att avskaffa fas 3 och bekämpa ungdomsarbetslösheten investerar vi i nya platser i yrkeshögskolan.

Vi investerar 540 miljoner kronor 2014 i yrkeshögskolan.

Universitetskanslersämbetet

Högskolelyft för att investera i kunskap och jobb

Efterfrågan på högutbildade på arbetsmarknaden ökar och det växer fram fler och fler kvalificerade jobb som kräver kvalificerad utbildning. Rekryteringsgapet på arbetsmarknaden ökar och Svenskt Näringsliv uppger att vart femte rekryteringsförsök misslyckas och att antalet vakanser ökar. Ungdomsarbetslösheten är rekordhög.

Regeringen väljer att kraftigt dra ned antalet högskoleplatser. Det riskerar Sveriges framtida konkurrenskraft. För att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, stärka den enskildes möjligheter till arbete och bryta passiviteten som riskerar att permanent slå ut människor som drabbas av tillfällig arbetslöshet från arbetsmarknaden vill vi investera i fler utbildningsplatser i högskolan.

Söktrycket till högskolor och universitet är rekordhög. Det följer av att arbetslösheten är hög och antalet unga är stort samtidigt som efterfrågan på högskoleutbildade ökar på arbetsmarknaden. Vi föreslår en kvalitetssatsning på högskolan som i ett första steg riktar sig till lärarprogrammet.

Utbilda 1 000 nya förskollärare

Alla barn ska få en bra start i förskolan. En förskola med hög kvalitet där barnen lär sig mycket och känner sig trygga kräver kompetent personal och

Fel! Okänt namn på

små barngrupper. Vi är därför mycket oroade över att andelen riktigt stora barngrupper, över 20 barn, ökar och har ökat med 54 procent sedan 2006. För att kunna minska barngrupperna framöver behöver vi fler förskollärare.

Vi Socialdemokrater vill därför utbilda 1 000 fler förskollärare årligen. Det är brist på förskollärare i Sverige. Enligt Högskoleverkets prognos kommer det saknas nära 20 000 förskollärare år 2030 om inte tillgången ökar.

Vi investerar 890 miljoner kronor 2014 i nya högskoleplatser.

Treterminssystem

Svenska ungdomar tar lång tid på sig att avsluta sina högskolestudier i jämförelse med studenter i andra länder. Studenter ska kunna välja att läsa de vanligaste utbildningsprogrammen på kortare tid. Vi vill se ett studieupplägg där en treårig utbildning kan läsas på knappt 2,5 år samtidigt som en femårig utbildning kan läsas på fyra år.

Sommarkurser ska vara frivilligt för studenten. Den student som vill jobba under sommaren, eller vill använda tiden till något annat, ska kunna göra det. Men den som vill avlägga sin examen snabbare och använda sin utbildning i arbetslivet ska kunna göra det.

Det finns tydliga samhällsekonomiska vinster i att använda somrarna för studier eftersom det möjliggör en snabbare genomströmning och ett tidigare inträde på arbetsmarknaden. Ett lika effektivt sätt att öka antalet arbetade timmar i ekonomin som att höja pensionsåldern är att korta utbildningstiden för unga.

Vi investerar 30 miljoner kronor 2014 för att stimulera införande av en sommartermin i högskolan.

Studentmedarbetare

Riklig tillgång till kvalificerad arbetskraft är en grundförutsättning för att Sverige även fortsättningsvis ska kunna hävda sig i den hårdnande globala konkurrensen. Det råder brist på arbetskraft inom många yrken, samtidigt som många akademiker går arbetslösa. Slutsatsen är att det finns ett betydande matchningsproblem inom flera branscher och utbildningsinriktningar. Vi vill att 30 av de största universiteten och högskolorna får medel för att anställa var sin kompetensförmedlare med uppgift att matcha kompetens hos studenter med behov hos företag lokalt och regionalt. På så sätt får fler företag möjligheter att anamma nya metoder och forskningsresultat samtidigt som studenter ges möjlighet att arbeta extra inom det område som utbildningen syftar till. Studentmedarbete ska ha karaktären av riktigt arbete, men ske på deltid vid sidan av studierna. Studentmedarbetarna ska anställas enligt avtalade villkor på arbetsmarknaden.

Vi investerar 15 miljoner kronor 2014 för att de 30 största universiteten och högskolorna ska få medel att anställa kompetensförmedlare.

Fel! Okänt namn nå

Kvalitetssatsning på lärarutbildningen

Kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningar behöver höjas, särskilt inom lärarutbildningen. TCO visar i sin rapport att 24 procent av lärarstudenterna har 5 timmar eller mindre undervisning i veckan. Studietiden per vecka är i snitt 28 timmar på lärarutbildningen.

Heltidsstudier ska motsvara heltid. Studenter ska i snitt studera 40 timmar/vecka för att klara kraven i utbildningen. Därför vill vi se en kvalitetssatsning på lärarutbildningen. Vi vill sätta fokus på fler lärarledda undervisningstimmar. Det ställer högre krav på studenterna men det ger också ett bättre stöd till dem och en högre kvalitet i utbildningen. Lärarutbildningen är inte den enda utbildning med lite undervisningstid och låg genomsnittlig studietid. Problemet är särskilt påtagligt inom humaniora och samhällsvetenskapliga utbildningar. För att fullt ut identifiera effekterna i ökad studietid av en ökad undervisningstid vill vi dock börja i begränsad skala.

Kvalitetssatsningen ska användas till att öka den lärarledda undervisningstiden, höja kraven och antalet studietimmar studenterna lägger ned till 40 timmar i veckan. En höjd utbildningskvalitet för lärarstudenterna kommer förbereda studenterna bättre för yrkeslivet samtidigt som utbildningens attraktivitet höjs.

Vi vill investera 100 miljoner kronor 2014 i en kvalitetssatsning på lärarutbildningen.

Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Regeringen tillför 55 miljoner kr till stimulansmedel för lärosätessammanslagningar. Vi anser att regeringen bör initiera en parlamentarisk översyn av Sveriges högskole- och universitetslandskap och i dialog med lärosätena komma fram till hur lärosätena kan profileras och samverka och den högre utbildningen i sin helhet stärkas i Sverige. Vi ser dock ingen anledning till att lägga 55 miljoner kronor på att stimulera lärosätena till att gå samman. Lärosätena ska gå samman om det finns förtjänster av att göra så, inte på grund av utlovade miljoner från regeringen. Dessa medel kan användas på bättre sätt i sektorn.

Vi säger nej till 55 miljoner kronor till lärosätessammanslagning och investerar istället 25 miljoner kronor i utvecklingsmedel till Skolforskningsinstitutet och 30 miljoner kronor i en jämställdhetsbonus 2014.

Tillför Skolforskningsinstitutet utvecklingsmedel

För uppdraget att Skolforskningsinstitutet ska arbeta med skolutveckling investerar vi 25 miljoner kronor utöver regeringen under 2014. Medel tas från regeringens anslag Stimulans för lärosätessammanslagning.

Premiera karriärvägssystem som gynnar jämställdhet i akademien

Återstående 30 miljoner kronor ska användas till att premiera karriärvägssystem som gynnar jämställdhet i akademien. Utvecklingen mot en jämställd

akademi går allt för långsamt. Vi vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Ska Sverige vara en framstående forskningsnation krävs en mer jämställd akademi. För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska utgå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats.

Vetenskapsrådet: forskning och forskningsinformation

Forskning och innovation i samhällets tjänst

För att klara jobben måste Sverige vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Det är helt avgörande för landets utveckling. Svensk forsknings- och innovationspolitik ska främja deltagande i den främsta internationella kunskapsutvecklingen, främja ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv samtidigt som denna politik möter hela bredden av nationella och globala utmaningar. Investeringar i utbildning, forskning och innovation rustar Sverige för morgondagens utmaningar. Då krävs samverkan och långsiktighet.

En långsiktig och sammanhållen forsknings- och innovationspolitik är inte minst en förutsättning för att lärosätena ska kunna bedriva ett strategiskt arbete och satsa på risktagande kring nya osäkra projekt som kan leda till vetenskapliga kunskapssprång. För Sveriges skull vill vi socialdemokrater se en tioårig blocköverskridande överenskommelse. Sverige behöver en långsiktig forsknings- och innovationspolitik som ligger fast vid regeringsskiftet.

Viktiga prioriteringar

Med anledning av prop. 2012/13: 30 Forskning och innovation presenterade vi vår syn på hur vi vill prioritera resurserna inom forskning och innovation åren 2013–2016. Under perioden satsar vi 2 miljarder kronor mer än regeringen på strategiska samverkansprogram som innebär ökad samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Vi öronmärker 100 miljoner kronor 2014 till forskning i miljö och areella näringar.

Forskningsresurser till alla lärosäten

Vi vill höja den lägsta nivån för forskningsresurser till alla lärosäten. Idag ges varje lärosäte minst 8 000 kr per helårsstudent och år i forskningsresurs. Vi föreslår att denna forskningsresurs ökar så att varje lärosäte ges minst 10 000 kr per helårsstudent och år. Alla lärosäten ska behandlas lika i detta avseende.

Unga forskares villkor

Vidare vill vi prioritera internationell rekrytering av framstående forskare och satsa på unga forskares och se till att möjliggöra trygga anställningsvillkor.

Fel! Okänt namn nå

Forskning i miljö och de areella näringarna

Kunskapen om klimatförändringarna och dess orsaker stärks nu med rekordfart. Forskningen är omfattande och 2013–2014 presenteras nästa stora rapport från FN:s forskarpanel för klimatförändringar, IPCC. Flera svenska forskare har haft viktiga roller i panelen och det är vår ambition att svensk klimatforskning även i fortsättningen ska bidra till IPCC. Två områden kommer att vara viktiga i rapporten. Den första är forskning kring effekten av klimatförändringarna. Den andra handlar om att analysera tröskeeffekter i klimatsystemet, det vill säga när temperaturhöjningen sätter fart på jordens egna processer vilket leder till utsläpp av växthusgaser som ger ytterligare temperaturökningar.

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämn kamp för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till alla de produkter vi använder. Tre områden bör prioriteras i forskningen: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen och kemikaliernas kombinationseffekter. Ofta nämns begreppet ”grön kemi” vilket innebär forskning och utveckling av alternativ till de farliga ämnena. Vi tror att det är en viktig framtidsfråga för svenskt näringsliv. Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom detta område.

Att bevara den biologiska mångfalden på jorden handlar inte uteslutande om att bevara växt- och djurarter för deras egen skull. Problematiken med den biologiska mångfalden berör även vår egen överlevnad. Den mat som vi äter, den luft som vi andas och det sötvatten vi behöver, liksom byggnadsmaterial och energi produceras av ekosystem. Dessa ekosystem är uppbyggda i ett komplext nät av arter. Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia. Forskning som undersöker våra ekosystem är viktig. Vi vill understryka vikten av det arbete som pågår i det svenska artprojektet under Artdatabanken. Att undersöka den svenska naturens artsammansättning är att undersöka den biologiska mångfaldens språk och således en grundförutsättning för att kunna bemöta hotet mot denna.

Den tillämpade forskningen i de gröna näringarna finansierades tidigare av återföringen av handelsgodskatten. Denna forskning fick kraftiga nedskärningar när regeringen avskaffade skatten. Vi menar att utbildning och forskning på detta område är det viktigaste bidraget som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Vi behöver stärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben.

Svenska företag ska ligga i framkant med att utveckla den fossilfria och energieffektiva teknik som hela världen efterfrågar. Med investeringar i ny miljövänlig teknik skapas nya gröna jobb. Vi föreslår en ny satsning med inriktning på stöd till klimatinnovationer. Svenska företag ska få möjlighet att pröva ny teknik, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering, för ökad produktion och konsumtion av förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser.

Fel! Okänt namn på

Vi öronmärker 100 miljoner kronor 2014 inom anslaget för forskning i miljö och areella näringar.

Stockholm den 3 september 2013

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Cecilia Dalman Eek (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)